

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Ойын арқылы оқыту: тиімді әдістермен тәжірибе

ЖАРИЯЛАНДЫ 05.02.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР bilimger, ата-анамен серіктестік, бақылау, дидактикалық тапсырма, қимыл белсенділігі, мектепке дейінгі ұйым, ойын арқылы оқыту, сюжеттік әрекет	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/186993/
--------------------------	---	--

Алашбаева Мадина Сайдұллаевна

Айжарық-Аяулым бала бақшасы

Тәрбиеші

Аннотация

Бұл мақалада балабақшада ойынға сүйенген оқытуды ұйымдастыру жолдары беріледі. Сіз еркін әрекет пен мақсатты тапсырманы үйлестіріп, баланың тілі мен ойлауын табиғи дамытасыз. Сюжеттік-рөлдік және қимылды тәсілдер тәртіпті жұмсақ реттейді, тәрбиеші бақылаушы емес, бағыттаушы серіктес болады. Мәтінде бағалау, инклюзивті бейімдеу, ата-анамен байланыс және қауіпсіз орта құру қағидалары қысқа, қолданбалы түрде түсіндіріледі. Сіз ойын нәтижесін әр сабақ соңында қысқа жазбаға түсіріп, келесі қадамды белгілейсіз.

Кілт сөздер

ойын арқылы оқыту, мектепке дейінгі ұйым, сюжеттік әрекет, дидактикалық тапсырма, қимыл белсенділігі, бақылау, ата-анамен серіктестік.

Кіріспе

Мектепке дейінгі жаста бала өмірді қимылмен, сөйлесумен, сезіммен таниды. Ойын осы үдерістің табиғи тілі саналады, сіз ойын жағдайын оқу мақсатына бұрсаңыз, білім күштеусіз орнығады. Балалар келіседі, қателеседі, қайта байқайды, сонда жаңа түсінік қалыптасады. Тиімді тәжірибе үшін тәрбиеші мақсатты айқындап, материалды дұрыс таңдайды. Әдісті дұрыс енгізсеңіз, бала өзін қауіпсіз сезінеді, ал топтағы ынтымақ күн сайын нығаяды біртіндеп. Осы мақала сізге сабақ құрылымын, әдіс таңдауды және нәтижені белгілеуді жүйелеуге көмектеседі.

ОЙЫНҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕШІНІҢ БАСҚАРУЫ

Ойын арқылы оқыту сізден мақсат пен еркіндікті тең ұстауды талап етеді. Сіз бір дағдыны таңдап, соған сай қысқа сюжет ойластырасыз. Мақсат көбейсе, балалардың назары бөлінеді, ал әрекет шашырайды. Тәрбиеші үдеріске кіріп, бірақ басқаруды жоғалтпайды, сіз сұрақ қоясыз, таңдау бересіз, қауіпсіз шекара жасайсыз. Бір цикл 5–10 минутқа созылса, балаларда ұзақ уақыт қызығушылық сақталады. Цикл соңында балаларға екі сөйлеммен өз қорытындысын айтқызыңыз.

Материал сезімдік тәжірибені байытсын, сонда ойлау тереңдейді, сіз табиғи зат, құрылыс бөлшегі, қуыршақ, сурет, дыбыс құралын алмастырасыз. Ойын кеңістігін орталықтарға бөлсеңіз, қозғалыс реттеледі, дау азаяды. Ережені балалармен бірге құрастырыңыз, сонда тәртіп ішкі әдетке айналады. Бақылау парағы сізге әр баланың ілгерілеуін нақты көруге көмектеседі. Бір күні үш белгі жеткілікті болады: қатысу, тілдік қадам, өздігінен шешім, осындай жоспар кәсіби уақытты үнемдейді.

СЮЖЕТТІК-РӨЛДІК ЖӘНЕ ТЕАТРАНДЫРЫЛҒАН ӘРЕКЕТПЕН ТІЛ ҰШТАУ

Сюжеттік-рөлдік әрекет сөзді өмірлік жағдаймен байланыстырады және мән береді. Сіз «дүкен», «емхана», «қонақ күту», «саяхат» сияқты таныс сюжет бересіз. Әр рөлге шағын тілдік міндет қойыңыз, мысалы сұрау, келісу, рахмет айту. Бала дайын мәтінді жаттамайды, қажетті сөзді өзі табады. Сіз диалогты ұзартатын тірек сөз ұсынасыз, бірақ жауапты өзіңіз айтпайсыз. Қақтығыс шықса, оны келісім іздеу тапсырмасына айналдырыңыз, бұл тәсіл сөйлеуді ғана емес, өзін ұстауды дамытады.

Театрландырылған көрініс ұялшақ балаға қауіпсіз қатысу арнасын ашады. Сіз қысқа ертегіні таңдаңыз, кейіпкер саны топқа сай болсын. Маска мен қуыршақ балаға қорғаныш береді, сол үшін ол батыл сөйлейді. Дикцияны реттеу үшін жаңылтпашты репетицияға қосыңыз, дыбысты анық айтыңыз. Безендіруді бірге жасасаңыз, ұсақ моторика және эстетикалық талғам өседі. Көріністен кейін талқылау жасаңыз, балалар сезімін атайды, мінезді бағамдайды, сіз тыңдаушы болып, дәл сұрақпен бағыт бересіз.

ДИДАКТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАРМЕН ТАНЫМ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Дидактикалық ойын ұғымды бекітеді және нәтижені тез байқатады. Сіз тапсырманы қысқа беріңіз, бір ғана ойды тексеріңіз. «Артық затты тап», «ретімен қой», «дыбысты ажырат» сияқты пішіндер ыңғайлы. Жауап қате болса, «неге олай ойладың» деп сұраңыз, себепті тыңдаңыз, түсіндіруді өзге балаға айтқызсаңыз, түсіну күшейеді.

Күрделендіру бір қадаммен жүрсін, әйтпесе ынта төмендейді, тапсырма соңында бала өз жұмысына атау берсін, бұл рефлексияны дамытады.

Қимылды ойындар оқу мазмұнын денемен сезіндіреді және топты жинақтайды. Сіз кеңістікте бағдарлау, ырғақ, тепе-теңдік, топпен әрекет ету қабілетін жетілдіресіз. «Түсті тап», «дыбысқа жауап бер», «белгіге жет» форматтары сан мен сөзді бекітеді. Ережені қысқа сөзбен айтыңыз, қимылды өзіңіз көрсетіңіз, кейін бақылаңыз. Қауіпсіздік үшін бағытты алдын ала белгілеңіз, қауіпті аймақты бос ұстаңыз. Сабақ соңында тыныс жаттығуын қоссаңыз, қозу басылады, осы үйлесім оқу процесін тұрақтандырады.

БАҚЫЛАУ, БАҒАЛАУ ЖӘНЕ АТА-АНАМЕН ТӘЖІРИБЕНІ ҰШТАСТЫРУ

Ойындық сабақта бағалау ұпай емес, дәлелді бақылау арқылы жүреді. Сіз бала нұсқауды қалай түсінді, рөлді қалай ұстады, сөзді қалай қолданды, соны белгілеңіз. Бір көрсеткіш таңдасаңыз, жазба жеңіл, дерек сенімді болады. Қысқа анекдоттық жазба нақты жағдайды сақтап қояды және жоспарды түзетеді. Апта соңында екі мысалды салыстырыңыз, өзгерісті атаңыз, келесі қадамды белгілеңіз. Баламен сөйлескенде нақты әрекетті атап мадақтаңыз, тұлғаны бағаламаңыз, бұл әдіс өзіндік бағалауды сау қалыптастырады.

Ата-анамен серіктестік ойынның мәнін түсіндіреді және үйдегі қолдауды күшейтеді. Сіз үйге күрделі нұсқау бермей, шағын ортақ әрекет ұсыныңыз. Үйде «дүкен» ойнап, үш сұрақ қою, екі жауап тыңдау жеткілікті, ата-анаға баланы сынамауды, бақылау тілін қолдануды ескертіңіз. Қиындық болса, оны даму аймағы ретінде түсіндіріңіз, кінә іздемеңіз. Топ ережесін ата-анамен келіссеңіз, бала екі ортада бірдей талап көреді. Бірлік бар жерде дағды тез қалыптасады, ал сенім сақталады.

ИНКЛЮЗИВТІ ТОПТА ОЙЫН ӘДІСІН БЕЙІМДЕУ

Инклюзивті ортада ойын бәріне ортақ мүмкіндік болуы тиіс. Сіз тапсырманы бір мақсатпен сақтап, деңгейін әр балаға лайықтайсыз. Бір балаға сөзді айту қиын болса, оған суретпен таңдау беріңіз. Қимыл шектеулі бала рөлді қимылмен емес, дыбыспен атқара алады. Топтағы балаларға қолдау тілін үйретіңіз, мазақтауға нөлдік төзім ұстаныңыз. Жетістік өлшемін жеке өсіммен бағалаңыз, салыстыруды тоқтатыңыз, осы тәсіл әділеттілік сезімін күшейтеді және қатысуды арттырады.

Ойын материалын бейімдеу көп шығын сұрамайды, бірақ ойлануды талап етеді. Сіз көруі әлсіз балаға ірі белгіні қолданасыз, түс контрастын күшейтесіз. Естуі әлсіз балаға қимыл белгісін және қысқа жазуды көрсетесіз. Сенсорлық сезімталдық болса, тыныш бұрыш пен құлаққап қолайлы болады. Ережені бірнеше рет қайталаңыз, анық айтыңыз, сюжетті қысқа сақтап, ауысымды алдын ала хабарлаңыз. Осындай қолдау әр баланың

табысын тұрақтандырады, мінезі орнығады.

Қорытынды

Ойын арқылы оқыту баланың қызығушылығын сақтап, білімді мәнді етеді. Сіз мақсатты айқындап, сюжетті дәл таңдасаңыз, әр әрекет оқу дағдысына қызмет етеді. Рөлдік және театрландырылған тәжірибе тіл мен әлеуметтік мінезді қатар дамытады. Дидактикалық және қимылды әдістер ұғымды бекітіп, қозғалыс қажетін өтейді, бақылауға сүйенген бағалау шешімді нақтылауға көмектеседі. Ата-анамен ортақ түсінік орнаса, қолдау үйде жалғасады, инклюзивті бейімдеу әр баланың қатысуын тең ұстайды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031>
2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің м.а. бұйрығы. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы.
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021290>
3. Балаларды ерте дамыту институты. Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыруға арналған нұсқаулық.
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2022/12/rukovodstvo_kz_131222.pdf
4. Жұмабекова Ф.Н. Мектепке дейінгі ұйымдарда ойын арқылы оқыту технологиясы. Әдістемелік ұсыным.
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/metodicheskie_razrabotki/kaz/60.pdf
5. Салиева А.Ж., Бликова Ж.Б., Оразова А.Б. Инновациялық технологияларды енгізудің талаптары: әдістемелік ұсыным.
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/metodicheskie_razrabotki/kaz/62.pdf
6. Мектепке дейінгі ұйымдарда театрландырылған әрекетті ұйымдастыруға әдістемелік ұсынымдар. Астана, 2016.
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/metodicheskie_razrabotki/kaz/6MR_po_org_teatr_deyat.pdf
7. Балаларды ерте дамыту институты. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамытуға әдістемелік ұсынымдар.
<https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2025/08/d2k.pdf>
8. Мектепке дейінгі ұйымдарда конструктивті ойындарды ұйымдастырудың педагогикалық негіздері. Педагогика вестнигі.
<https://pedagogy-vestnik.buketov.edu.kz/pedagogy-vestnik/article/download/214/193/386>

9. *National Association for the Education of Young Children. Developmentally Appropriate Practice (Position Statement).*
https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/dap-statement_0.pdf

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.